

Botande av kreatur.

1

Det var för sin tid en gammal gumm-
ma benämndt "Vrängaläcka-kvinnan" från
Vrängaläcke. När djuren voro sjuka sökte
man alltid henne. Den gård blevo två
kalvar sjuka. En skjuts gick ärtas och läm-
tade gumman. När de kom 10 min. väg vä-
ra gården för lammvägen, sade gumman.
Nu drog den ena kalvan, det var oäro vi
inte kom fram! Frankommen till gården
möttes de av luskonden som meddelade
gumman och döringen att den ena kalvan
dött för 10. min. sen. Jag vet det, sa gum-
man. Nu går vi in, och så skall vi gå "tia-
nos" mot till stallet. Gumman tog en pum-
järn i vilken hon lade svavel och knut.

Detta satte hon eld på och läste
över den sjuka kalven och så läste
hon en lesvärdelse. När hon blev färdig
legar hon sig i väg med skjutstäm
med hammak. När så kökaren och
hon skildes åt sade quinnen:

När du nu kommer till baka igen där
vi var då den andra kalven dog, så se-
ser sig den jag betade och berättar kvick-
na till. Ser du, lilla kalven hade
varit utsatta för tulleborn. Det finns
någon i en omgivning som kan göra
så mycket illa vid djuren, och skil-
le det hända en gång till så som bara.
Så skall jag oskallig göra denne personen
för hans tilltag. — — — — —

Då man tog a belaten.

Det förskom fordom att man visade
vårdsleendet även på att utöva
sin vidskeppelse. Så t. ex. istället för att
mätta "abelaten" på övligt sätt, stapfa-
des den i fickan för att användas den till
någonstades ändamål. För att ha en
särdeles god tur med beaktning, gav
man man ett av djuren abelaten då man
kom hem. Så drags man med gång efter
annan tills alla djuren hade fått var sin
abelat efter varje förrättat nattvards-
gång, såvida inte det blev upptäckt och
personen avvisad från nattvårdsleendet.
Djuren skulle geva detta fröda, lilla feta och
man fick aldrig åter med dem. I samfundet hämmar

med berättas: det var en bonde som
i Sörestad, som utöval detta medel.
När efter denna mans död kom det
efterdyningar till hans älskande
Jesu Kristi namn varden. Om nåtman
lelva djuren lösläpsta i stallst,
mer och mindre sladdade, där de för om-
kring. Men visst icke vad man skulle
gå för att råda bot för de allmänna
tilltagande naturliga spåkräkerna.

Så till slut tillkallade man prästen
vilken med Guds ord beannade den
själ som här var orsak till detta oväsen.
Det bades att det var bondens själ som icke
fick ro efter döden, utan kom för att bestraffas
åter för älskade, som han givit dem.

Botande av liktornar.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

För att bota, eller taga bort elaka-
tade liktornar skulle man gå till en
gödsellög och av denna taga en kalm-
sten med "kru" på. Med detta sten skul-
le man stryka över liktornen och där-
efter lägga den till bakom på sin plats.

Jämn liktornen går bort så att fick
man inte komma till denna plats
ty då blev liktornen tillbaka. —

Man skulle gå "tjänas" fram och åter.
— En annat gått ^{int} var att binda en tråd
om liktornen, lossa detta igen samt
gå iväg "tjänas" till en plats där man
inte blev igen och lägga benet under en
sten, varvid man hade jorden under liktornen.

Tur i spel.

För att få tur i allt slags spel, som
lättnad spel, kort spel osv. skulle man
taga 9 "rikten slantar" och formen i huf
3 och 3, så att det fiska form av ett klö-
verblad. Detta klöverblad skulle man
lära i en ficka och efter denna da-
gen hade man alltid tur i de spel
man ville spela med.

Att alltid ha' gott om pengar.

För att alltid ha' gott om pengar och
för att dessa inte skulle tynna skulle
man - när svalorna byggt sitt bo och
värfat äggen taga ett ägg av raden runt
håndkaka detta och där efter lägga det
tillbaka i boet. Ett par dagar där ef-
ter skulle man se efter i boet och
då skulle man finna att där låg en
slags rot, och det handkaka ägget var
levet. Denna rot skulle man taga
och stapla i portmonian och efter den
dagen fick man alltid tur med sig
ha och få pengar.

Fötatt på fjuntimmersstycke.

För att bli omtyckt, av fjuntimmerna,
eller rent av få en sådan magisk
kraft att alla fjuntimmersstycke
om en, skulle man taga en "ring-
blomma" och lägga in denna i att rita
sidan tyg och låta detta om halsen,
vis de tillfällen då man ansåg att
det passade. Man skulle geven detta
till väga gångsätt för övan relaterade
tills med fjuntimmerna.

Skåne

Färs

Väst. m. a. 1933.

3768

Upp. kalle E. Skog

Mr. Oskar Jansson

Föt att kunna bota för chäver.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Den som skulle kunna bota för chä-
ver, eller engelska sjukhan, skulle ha
slagit ilijäl en manisk, i Västas,
Färs läns, fanns en man vis namn
Verner, "som hade lätit en annan mä-
niskas blod rinna för sin leant," och
botade ofta för denna sjukdom.

Som en viss kraft och verkan skul-
le man taga och vidröra under be-
tandet alltid med den leant man
slagit mot. Vidare skulle man skä-
ra sig i samma leant, alltså den leant
man begått gärningen mot, och låta den
sjuke intaga blodet, varefter sjukdom-
men skulle vara borta. - - - - -

Skaumannen och Skausnan.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Den sk. Skaumannen utpekades
av folket fördom som en märkvär-
dig varelse som liksom var kombi-
nerat med en andeväsen eller något
annat mytisk. Denna skauman, (Skogs-
man liksom skausnan, (Skogs kvinna)
var utav en äldre folkstam, något slags
skogsfolk från forna tider, präst-
folks fördom. Denna skauman som
för det mesta höll sig inne i skog-
arna kunde visst visna till föllen ä-
ven färra sig från till hus eller
gård som låg i skogs brynan.
Färskillt då man behövde kunde man
för besök av skaumannen. Då kom

han för att värma sig. F. o. m. kunde han
om kvällarna komma in och lägga
sig i kuddstolssoffan. Han alltså
låg där mycket över denna vardags vil-
ken man inte ihälsan vågade till tala.
Då han kom på besök fick man va-
ra beredd på att möta honom eller
giva honom förtäring, ty han var
fruktat för att "komma mer än and-
ra" och så var han för fräddig till att
gå igen sin väg.

Skaueman:

Denna skaueman var färligare
att råka ut för särskilt för kvinnor.
Han uppträdde som en mycket skön
och fin dam då han möttes. Men sin

skänkel försökte hon att intressera
karlarna vilka hon räddade att komma
i måls mest. Var det så att hon avisa-
des för sin inställsamt så kunde
hon ställa till det så att den perso-
nen gick villse i skogen, och många
som icke rädd, utan måste vandra till
hon undkom genom sväll och löst.
Att vara model hade man, ifall den
personen kände till det: Blev man på
det klara mest att skamsman ha-
de onda avsikten i den vägen, så skul-
le man vandra ruckan ut och in, alltså
gämsa för det ut för, då hade hon ic-
ke makt att lida honom villse.
Var det så att en karl intresserade

sig för henne, eller kanske inte ens
kunne att tänka sig för att det var skam-
men han hade fram för sig, då han
de han på sådan makt mot henne
att han inte kunde bli hennes vittne,
utan då han önskade hans välskap mäs-
ke han möta upp. För detta, att ha
säkrat ut för skamsmen, måste man
söka någon "klök" för. - - - - -

Det berättas i Samfundet berättas att
denne berömda var ovanligt skön att se
fram till, men skulle man söka till
att se henne bakifrån då var hon
liksom inbäddad - i likhet som ett
baktug, eller vatten boll.

Vatzell.

Vatzell kunde man få läsa på flera sätt, men de olika varslen var förband till dödsfall. Så h. t. kunde det se när en människa låg sjuk kunde det inträffa att det var berättligt kunnande för fruktval och en röst ropade den sjukas namn tre gånger. Då skulle man icke sova, utan låsa som ingenting; Svarede man, då var det absolut säkert att den sjuke dog inom de närmaste dagarna. - - -

Det oförklarliga med vatset var att någon andre kallade honom den personen det gälde. På ett annat sätt kunde man få läsa vatset; Så inträffade att då en man antogs lig sjuk, h. t. för läsa =

ret eller bodde i annan plats, intäffa-
de att man kunde få lära beslämda knack-
ningar för dörrar, eller t. ex. annan ljud som
beslättsen själv hörd, att det uppfattas
ett krusande ljud för spridda eller i en-
nan plats, som då man någon stjälpas om-
skull en besvärar försöker. Då var det nå-
gon annan släkting som dog och var själ-
viller ge bänkarna för de anhöriga att
han flyktade bort till en annan värld.

Dansan gubbes Noak.

Att dansa "gubbe noak" var en mycket svår konst och kunde icke ärligt lemnas av många. Denna sport förekom om de långa vinterkvällarna och tillgicks då.

För personer ställde sig på gärdet med en förkläde öfver vardera axel och hållande detta mycket fast. Den tredje personen högg därunder fast i förklädet och började dansa på gärdet framför den spända förklädet. Efter en stund bytade han sig på den andra i förklädet och satte fötterna i luften och så dansade han på detta, under det han stöt på rak armar med hvarandra med för.

Sol och måne:

Ath leva Sol och måne tillvände bå-
da inom - och utom hus bekann.
Med satskap ungdommar stälde upp sig
i två grupper, varav den ena gick fram
uträgs till Sol och den andra till måne.
Solens uträgs sin ledare, liksom månen.
Dessa stälde sig framför var sin grupp.
Denna ledare gäldade ett förutsett gån slut
för varandras anhängare och till gick så.
Solens ledare utmanade månen till
kamp med orden: "Jag skjuter med kuler
och kurt, vilken man baktar du ut!"
Då sig anförarna ut var sin man av grupp-
pena, vilka gick fram och följde var-
andra i bänderna och med solen och månen

degn varandra in till sig. Den som var
starktast drog för sitt en annan från sin
mattständer. Därefter utträngs man ef-
ter man av varje grupp, och det kunde
hända att någon utar fruktens följande
de alla - men de flesta utar ²man.

Skin kompass.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

"Skin kompass" var en lek, eller dans som t. ex vis julen utövades flitigt. Men hade två stån eller bunt för galvet; hvar och så satte man fötterna efter var sinna. Denna dans säges berättelsen var mycket svår och förde sig långt och smidigt. Dansen var val man kan hal- la två steg dans - eller två danssteg i dans, t. ex så här: "ta st - En steg som sjöngs till dansen lydde: "Kan du dansa Skin kompass ett två tre.

Skin kompassen kommer här igen.

Du ska vara mycket sig så lätt.

Som ska dansa skin kompassen rätt."

Det en moder betalar barnen:

För i tiden var det så viktigt att det en moder skulle begravas men det fört riktigt många hade beskat om hon betalt någon av sinne barn. Skulle det då vara någon som hon fått taga bort lyfte för genom de många akande väte, det fick detta barnen barn inte följa henne till gravan, ty det kom detta lyfte, eller annan sjukdom om hon betalt för - igen, och kunde aldrig men geas något såd för.

Räven och gåsen:LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Räven och gåsen var vänner en lek
som förkom vid jul tiden. Men såg ut
en som skulle vara räv och en annan
som skulle vara gås. Deltagarna i leken
ställde sig bakom gåsen, liksom de var-
anden i salubakten så det blev en lång
rad med "gåsungar". Räven såg i en
bush och såg dem ut. Det gällde nu
för räven att försöka taga gåsungarna,
och det blev en förhållig kamp
mellan gåsen och räven. Naturligtvis
biff räven en och annan gåsunge, till
att gåsen försvarade dem.

Hur tandvärk botades.

För att bota en intensiv tandvärk skulle man, för att säkerställa sig mot den, gå till ett träd som stod på en plats där man inte kom - eller gick förlorad - ty då "fängde" återkom tandvärken. Utan detta träd skulle man skära ut en bit av stammen och med denna grida tandkätlet på att det löste. Därefter skulle man vända till baka den utskurna spinnen igen, på så sätt var det onda fäst vid trädet och man själv lyckligt fri för den. Men kunde också försäkra sig om hur många år man skulle bli fri för tandvärken, genom att gå baklänges från trädet så många steg som man ensåg sig ha år kvar att leva i.

Chalderberg

Botföt utslag.

Var modern död och någon av barnen råkat ut för en skamman som de inte kunde bli kvitt, skulle man Sonkt Hans afton, sedan Solen gått ned, eller också Midsummarisdags morgon, innan Solen gått upp, gå till kyrkogården, och en moderns grav bestycka sig med den dag som funns för graven. --

Bäst var det om man för gravstenen kunde få den välövande Sonkt Hans daggen, ty den hade den bästa värdan för den sjukdom man sökte balför.

Strålar
Färdig 1933
När det är

3768 -

nytt. Mått åbragd
Ågare
bör. och pennor

Vatullen och maran.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Vatullen och maran har spelat
en stor roll i den mänskliga folktron,
f. o. m. ända in till våra dagar. - - -

Det berättas av min fars man, som sjö-
vare utgick för maran, och blev för verk-
ligast en lärare. - För, när vi sto hade
färdig tag en eller flera levande kvin-
nor, för att de skulle en luttare bamsäng,
den sk. "fäla kammaren" vilken de ställde ut
för pinnar så att de kunde krypa under
den samma. Men detta gjordes endast för
den första levandeskapet och den första
förelösningen kvinnan väntade och för att
denna skulle utlöpa smält för gick man
till vägarna för detta sätt. Men till vägarna

Sättet var icke utan följder. Det barn
som föddes lelar därför en varuller eller
man. Med en gosse-barn lelar varuller
och en flicka en man. — — — —

Vid vissa tillfällen, misstänktes visst bevis-
tis förvandlades denna mänskliga till
varuller eller man. Varullen uppträd-
i skapades en stor luvig hund som
sprang för 3 ben med det fjärdan be-
net likt åt den Svans. Hela natten fick
han springa omkring och ofta hörde
det att denna varuller lelar utdane för
vild, lelar slagen och sparkad, och denna
misshandel visade sig dagen efter då
han förvandlats till människan igen då
hade han alltså leldmärken eller var säjor

inriktat och för beaktan. Denna
"locklagens värda" människa kunde bli
kär till "varullevans gången" för två sate.

Genom att maktatist antasta en havan-
de kvinna, föda denna och taga förtret
vilket den skulle dricka blodet av.

Varullevan var där för sig själv och av alla
kvinnor, särskilt var havande skap.

Det kunde kända att varullevan kom
från till bortäder där en sådan kvin-
na fanns och sanna omgivning lusen.

Ofta leder det människans lät till att fann
ut och jagar bort levanden och man spa-
rade inte för hugg och slag. Ett an-
märk till att bli för var att om två karlar
passer och prattade där den ene var en var-

uller och de h. el. blev avänner och ~~man~~
man sade, "Det är ju en varuller!" "Du in-
flichade varullens människan, ja det är jag,
men nu kan du vara det så länge som
jag har varit det, och så varit han fri,
och den andre fick bödan, - - - - -

Man hade h. el ett gott känne märke
på den person som var en varuller.
När ögon håren var oräntligt buss-
liga samt summan väla öm rässo-
ten och låga orat varanda då var han
utan tvivel en varuller och trodd om det
varit han kom. - - - - -

Maran.

Den kvinna som var uttatt här för upp-
trädde i osynligt mått - eller som ett an-

deras. Om natten besökte hon sin
affer, de kuckar som hon sett ett och
gick till vägen så att hon lade sig på
den sovande med en människas beaktas-
tyngd. Till slut lämnade det att hon slut-
te sig för den sovandes snickade så att
denne skulle på att bekrävas. Medan var
svår att stänga ute. Hon kunde kom-
ma igenom ett mycket lätt, igenom
skorstenen eller en annan springa.
För att lita henne bättre kunde man
säta en stulbit i mycket hårt runt
i Afis dörrar eller där man misslänk-
te hon kom igenom, då hade hon in-
te makat att gå igenom. Medan hade
alltså ett annat besvär med att komma

att sina affär. Tyman han kunde kom-
ma upp i sängen skulle han först
ta sin i båda skorna tillhörande sitt
affär. Men skorna tröde man där-
för inte sätta ^{dem} på att de skulle mest
skoskottarna in med sängen utan
så att den ena med läden inför och
den andra med skoskottarna utför, då
lever han vilse och måste vända till-
baka. Därtill tillkom att det var säk-
rast att även göra lika dant med de
andra skorna tillhörande affären, ty
annars "gick han i dessa" och därmed fick
han mycket att göra för affären och lever
han bättre därför att han blivit mer
som hästaren i stället för maran;

Således kunde det intäffa att en böst
kunde dräpa en svette om man omman när
man kom ut vilken blivits besiddan av ma-
ran. Likaledes fick man skuts till att
håstens man var så rann an flätat att
man icke kunde taga upps dessa flätor.
Mans uppsgift var, för att bli kvitt
det tillstånd som var i, taga livet av den
person som var utbrutt för honom, det
skulle han bli fri. Vika dunt var det
med den livst som var, denna skulle
han sedan itijäl för att bli fri.

Frimurare.

Om frimurare trodde man fordom
 att de givit sig "den onde i våll". Däras fir-
 ming eller laga var att måste där den onde
 var mest vel satta i hög bätet. De som gick
 in till frimurare måste gå i kontakt
 med sin lärare, genom att underskriva det-
 ta kontakt med sitt ledat och lärige-
 nom skulle de aldrig komma att ful-
 las prämpar eller lida någon nyt på
 något sätt. Den gång om året samla-
 des de till möte för att bekämpa för
 sin onde att de var ständaktiga.
 Man kunde bli fri endast genom att
 antingen ställa en annan person i
 stället, eller också fanns det hängande,

i frimurarnas samlingslokaler utbjär-
ta är en mänsklighet. I detta hjärta skul-
le man sticket med en mål och så dog
medlemmen och blev fri. — — —

Frimurarnas gärande och lätande var
eftersitt hemliga och fick inte rypas
för någon mänsklighet. Skulle detta läm-
na så fick denne medlem en smärta
som döds som skaff.

Efter dennes död kom den onde och läm-
nade dennes själ, vilken de tillskrivit
konsten och vilken han var i besitt-
ning av genom kontrakt.

Skive
Hans
Wastus
8 923 Vädahög.

Uppst. kalle E. Åberg
3768 Ber. Osk. ploner

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Vid Rödlinge, Färs härad, finns en
st. vädahög. Denna hög är ett ~~sten~~ sten-
räs, eller sten hög, som uppkommit
sålunda: På denna plats ligger en fru-
son en gång ihjälslagen och efter detta
ligger denna plats osäker om god förkei,
bårskild vid malletis då man nästan
alltid hade bakt något afviklarligt
röva sig där. För att man den döde
vid jorden, kunde man lagt dit en sten
som ett kunnemärke, eller bevis för
att den olyckliges själ borde ha so.
ken om som tvingades gå där förkei
denna plats, fick där för, för att slip-
pe något, kasta en sten till högen.

Denna sten togs upp långt innan
man räknade sig stället och var en
storlek som man kunde ha under
armen. Till slut blev för denna
plats ett helt stenkummel eller sten-
hög uppkastat här och ligger nu som
ett märke för fordomar, ett mäni-
skans själ "gick igen", misbillade den
flyktat genom förtidig död, eller ge-
nom som här var fallat, ett moat
då hade själen ingen så utan kom
till baka efter döden.

Skinn
Västertel

Malte Åberg
1933

3768

Vid döds bädden.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

Då en person lög för döden och
man antog för att själen hade svårt
för att flykta från mänskan av ali-
ka orsaker, som t. ex. att denne person
var en stor egoist, som icke ville
lämna dessa jordiska ägodelar, eller
kanske därför att den var rädd för döden
av annan orsak - då satte man att
bål under den döendes säng för att
därmed, som man trodde, få själen att
lämna kroppen. - - - - -

Under dessa omständigheter var man
efter en sådan mänsklig döds frisiktig.
För att inte en sådan mänsklig, som hade
i riket mer av ägodelar skulle "gå igen"

lode man h. el. en sal i kistan fr
ad grov stilet i saken fjätten den
döde i graven. kan tillämpade sin
ett annat sätt om man befrände ad
någon ord and skulle få maket mot
den döde, så länge kan lag ovan jords,
auktat stas i lik, lode man en salmbak
under hakan samt en "grierten" och
en ullsak för bröstet, vilket skulle
vara som skydd för att dessa andra
makter skulle ha maket mot den
döde.

3768

Den förstörade flickan.

Det var en gång en flicka som tjä-
nade hos ett herrskap. Hon var myc-
ket långfärdig och näpen. En dag
hade hennes herrskap bunt henne
hem till sin fattiga moder med
god betalt. Då någon kom skulle hon
gå över en liten bäck. För att hon
icke skulle smutta med sin fina
skor lade hon brödet på marken i
lökken, vilken hon trampade på för
att komma över. I detta ögonblick
lutar hon förstansat och ler skäms-
som en saltstus, denna förstörade flicka,
eller flickan som trampade på brödet, är be-
finnandes i Öresklosters.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

Stene
Faro
Vandstad
19331933 av Walter K. Öberg
kon. stiftsarkivaren